

BESZÁMOLÓK SZEMLÉK REFERÁTUMOK

A Central Banking felmérése a jegybanki szakkönyvtárakról

A londoni *Central Banking Publications Ltd.* rendszeresen ad ki jegybankokról szóló útmutatókat (*Central Bank Directory, Directory of Financial Regulatory Agencies, Who's Who in Central Banking* stb.) és folyóiratokat (*Central Banking, The Financial Regulator*). A cég kérdőíves felmérést készített a jegybankok szakkönyvtárai körében, amelynek első rövid és gyors összegezése olvasható volt az e-mailen eljuttatott ingyenes „Newsmakers” szolgáltatásuk útján. Ezt követően egy részletesebb összegezés jelent meg erről a témáról a *Central Banking* folyóiratban.*

Az értékelés kiindulópontként megállapítja, hogy a jegybankok számára fontos információk és információs források áramlása elapadna az azokat kezelő információs központok, szakkönyvtárak és könyvtárosaik nélkül.

A jegybankkönyvtárak munkájának jellegét és változó arculatát vizsgáló felmérés néhány érdekes megállapítást tesz:

1. A jegybanki könyvtárak feladatával kapcsolatos kérdésre a legpregnansabb válasz így hangzott: „a megfelelő információt, a megfelelő személynek, a megfelelő időben bocsátása rendelkezésre”. A válaszok általában részletezik a feladatok meglehetősen azonos listáját, s a kötelezettségek között nemcsak a beszerzés, a megőrzés, a katalogizálás, az osztályozás és az információk terjesztése szerepelt, hanem a könyvtárosok több mint egyharmada a könyvtári kiadványok előállítását is ide sorolta.
2. A szakkönyvtárak szervezeti kérdéseivel kapcsolatban megállapítja, hogy mindegyik jegybank rendelkezik könyvtárral, noha a kisebb jegybankok esetében a könyvtári tevékenység a közgazdasági és kutatási főosztály keretében bonyolódik. Nagyobb központi bankoknál általában van egy központi szakkönyvtár, továbbá létrejöttek a főosztályi kiskönyvtárak is, amelyek gyűjteményei a jog, a szabályozás és a

humán erőforrás területén alakultak ki. A jegybankok regionális irodáiban, illetve fiókjaiban szintén vannak a régió helyi kérdéseire összpontosító regionális könyvtárak.

3. A jegybankkönyvtárak létesítésének ideje és állományának nagysága kérdésre adott válaszok értékelésében nem meglepő az a megállapítás, hogy a jegybankok megalakításának ideje általában egybeesik könyvtáraik létesítésével, a jegybankok mérete (amit általában az ott dolgozók számának nagyságával rangsorolnak) pedig megmutatkozik a jegybankkönyvtárakban található gyűjtemények nagyságában. A nagy múltú európai központi bankok 40 000 és 100 000 kötet közötti könyvállománnyal rendelkeznek, az előfizetett lapok és folyóiratok száma évi 500 és 1000 között mozog, a könyvtárosok létszáma pedig 10 és 30 között van. A fejlődő országok kisebb jegybankjai általában 1000–5000 kötetes könyvtárral rendelkeznek, és száznál kevesebb folyóiratot fizetnek elő évente. A beszerzésre rendelkezésre álló pénzüsszeg növekvő tendenciát mutat, a múlt évben a költségkeret kétharmadánál jeleztek emelkedést.
4. Az új technológiai változások hatása. Az informatikai fejlődés hatása nemcsak abban fejeződik ki, hogy a jegybanki szakkönyvtárak több mint fele elnevezését információs központra változtatta meg, hanem abban is, hogy átalakult az információs források menedzselése, s a könyvtárakban lévő információk jelentős részét CD-ROM-on, illetve elektronikus formában tárolják. Az igazi forradalmi változást a jegybanki információs központok életében azonban az

* Shelf life: In a new survey Central Banking examines one of the most important departments of a central bank – the library. = *Central Banking*, 10. köt. 3. sz. 1999–2000. p. 77–78.

intranet idézte elő, amely lehetővé tette – a felmérés szerint a könyvtárak egyharmadánál –, hogy katalógusaikat az intraneten böngészhetik a munkatársak. A spanyol jegybank könyvtárának teljes anyaga már weben is elérhető. Az értékelés megállapítja, hogy a könyvtárak általában megfelelően reagáltak az internetre. A jegybankkönyvtáraknak csak egy kis – mintegy 15 – százaléka nem rendelkezik internetkapcsolattal, többségük az internet előnyeit széles körben felhasználja, és sokat merít belőle. Valójában egy megmértelyezett „kehelyhez” hasonlítják, amely a megkérdezett könyvtárak több mint felénél a munkamennyiség növekedését eredményezte. A többség úgy vélekedik, hogy a hagyományos könyvtári feladatokat nem úgy látják el, ahogy ez ideig szokták, minthogy a kiadványok letölthetők az internetről, és a kiadók, a kiadványterjesztőkkel, valamint más könyvtárakkal e-mail útján lehet kommunikálni, s a hálón megtalálható könyvismertetések segítik munkájukat.

Olyan vélemények is elhangzottak, hogy noha a jegybank közgazdászai az interneten keresztül kutatást végezhetnek, sok könyvtáros ideje nagy részét a felhasználók képzésére fordítja. A könyvtárosok több mint 20%-ának online katalógust kell szerkesztenie, többüknek pedig a legújabb kiadványokat intranetre kell installálnia.

Az internetről úgy vélekedtek, hogy „hasznos, de időigényes”, vagy „a könyvtárhasználók várakozásait megnövelte”, azonban a kérdés lényegét talán az fogalmazta meg legjobban, aki úgy vélekedett, hogy az internet „egyszerű, kényelmes és gyors, a keresések véget nem érők, a könyvtárosok egyre inkább a kiválasztás problémájával szembesülnek”.

5. A jegybankok weboldalait általában a számítástechnikai főosztályok működtetik, azonban a fejlett országok esetében erősödik az a tendencia, hogy információs központjaik weboldalainak karbantartása információs menedzsereik feladata, akik informatikai-könyvtárosi képzettségűek.

6. A gyűjtemények tematikai megoszlását vizsgálva a felmérés rávilágított azokra a témakörökre, amelyekre a jegybankkönyvtárak szervezési politikája nagyobb hangsúlyt fektetett. Természetesen a központi gyűjtőkör a monetáris politikára, a pénzügyi piacokra, az általános közgazdasági és külgazdasági kérdésekre összpontosul, de tematikailag a következő területek jelentősége növekedett meg:

- derivatívák,
- elektronikus bankszolgáltatás,
- pénzmossa,
- kockázatkezelés.

A fejlődő országok jegybankjai általában az IMF, a Világbank és a BIS jelentéseinek, kiadványainak beszerzését tartják fontosnak.

7. A beszerzések feletti döntés kérdése: hogyan tájékozódunk a könyvtárak az új kiadványokról, és hogyan választjuk ki a beszerzendő kiadványokat. Mindenekelőtt az internet, valamint az e-mail teszi lehetővé, hogy a jegybanki könyvtárak egymás között kapcsolatot teremtsenek, s egymástól ajánlásokat kapjanak. A könyvtárak többsége a kiadók, a terjesztők és a könyvkereskedések legújabb jegyzékei, prospektusai alapján válogat. A mű beszerzésére a jegybank közgazdászai gyakran tesznek javaslatot, azonban a vásárlás tényleges eldöntése rendszerint a könyvtárosra hárul.

Romhányi Józsefné
(Magyar Nemzeti Bank)

Szakmánk új kézikönyvének első kötetről

Amikor kezembe vehettem a könyvet, és hozzákezdtem recenziójának megírásához, a nagyon gyorsan reagáló *Könyv, Könyvtár, Könyvtáros (KKK)* hasábjain már több ismertetés jelent meg róla. „Tanult barátaim” ott közölt véleménye leginkább csak megerősített abban, amit gondoltam erről a műről. Ezért is fogok e vélemények egyikére-másikára utalni.

A cím

Nézzük először a címet! A *Könyvtárosok kézikönyve* cím láttán óhatatlanul Sallai István és

Sebestyén Géza klasszikus műve, *A könyvtáros kézikönyve* jut az eszünkbe, pedig esetében korántsem egyszerű címvariánsról, a korábbiak korszerűsített előadásáról van szó. Az új kézikönyv egészen más úton jár. Azon persze hosszan megreghetnénk, hogy az információtudomány kézikönyvének szánt mű miért ezt a hagyományos címet kapta. Ez azonban aligha vezetne messzire. Egy ilyen mű esetében különösen igaz, hogy címe – bár alapvető feladata az olvasó érdeklődésének felkeltésén kívül a pontos informálás – kompromisszumok nyomán születik meg.